

Модул Д: Превантивна и интегративна практика
Част Д2: Кооперативна групова работа (КГР)
Росарио Ортега, Вирджиния Санчес и Франциско Кордоба
Испания

Цели на част Д2

- Осмисляне на стратегии за ангажиране на персонала с дейности, които да дадат възможност на децата и младите хора да си помагат едни на други в промотиране на ненасилието и намаляване на насилието
- Изграждане на способност за мотивиране и подкрепа на персонала в развиването на разбиране за въздействието на кооперативната групова работа (КГР) в класната стая
- Запознаване с редица подходи при КГР в класната стая
- Усвояване на уменията, приложими при планиране на КГР в класната стая
- Усвояване на уменията за КГР като стратегия за предотвратяване на насилието

Умения, които фасилитаторът ще развие чрез тази част

Знания и разбиране относно:

- как учениците се отнасят един към друг
- личните и социалните взаимоотношения на учениците, чието поведение създава безпокойство
- функционирането на училищните системи
- важността на създаването на подкрепяща и грижовна училищна общност
- как да се включват мненията на учениците относно решения, свързани с образованието им.

Личните качества и атрибути включват:

- способност за ефективна комуникация
- способност за ефективно обучение на младите хора
- емпатия към учениците, чието поведение създава безпокойство
- способност за убедителна защита на учениците – били те извършители, жертви, съучастници или свидетели на насилие в училището
- промотиране на *конвивенцията* в класната стая
- умение да се улеснява изказването и да се цени мнението на учениците относно образованието им

Литература за предварително четене

Bliss, T., & Tetley, J. (2006). *Circle time*. Bristol: Lucky Duck Publishing.

Hopkins, B. (2004). *Just schools: A whole school approach to restorative justice*. London: Jessica Kingsley.

Sharan, S. (1999). *Handbook of cooperative learning methods*. Westport : Praeger.

Обобщение на съвременното мислене и знание относно КГР

Понастоящем общоприет факт е, че социалното взаимодействие играе ключова роля в ученето на децата. КГР като образователна стратегия разчита както на социалните процеси на учене, така и на ролята на ученика в този процес (Johnson, Johnson, & Holubec, 1994a; Ortega & del Rey, 2004). Използването на кооперативната група като база за учене в класната стая е било методическа стратегия, ползвана, изследвана и утвърждавана в продължение на много години. Според Джонсън, Джонсън и Холубек (Johnson, Johnson and Holubec, 1994b), ученето в **кооперативна група** се среща във всички случаи, при които целите на участниците са така тясно свързани, че всеки може да постигне собствените си цели само ако и другите постигнат техните. КГР се отнася до „*съвместна работа за постигане на общи цели*” (Johnson et al., 1994b, с.14). В сравнение с **индивидуалистични** и **съревнователни** подходи КГР е в по-благоприятна позиция с това, че е показала, че промотира по-сложни мисловни процеси, наред с повишаване способността да се изразяват мнения и да се критикуват тези на другите. (Bossert, 1988; Ertesvåg, 2003). Когато училищата се градят на индивидуалността и съревнованието, учениците разбират, че са сами в процеса на учене и гледат на другите като на техни съперници. Такава конкурираща среда насърчава взаимоотношения, основани на враждебност, липса на доверие и агресивност. За разлика от това, изследвания на КГР сочат, че когато учениците учат в групи, те обсъждат и обменят идеи и се научават да си помагат едни на други (Bossert, 1988). Нещо повече, налице са много факти, които показват, че КГР промотира самоуважение и чувство за положителна идентичност (Candela, 2005; Slavin, 1995). От тази гледна точка политиките на училищата за предотвратяване на насилието трябва да включват методи на обучение, промотиращи ценностите на кооперирането, а също и такива, които научават учениците да комуникират ефективно, да водят диалог, дебат, да критикуват и да водят преговори. Ако децата се научат да работят заедно в една и съща класна стая, то те поставят началото на своето израстване като граждани.

Основната характеристика на КГР е, че тя осигурява на хората възможност да изразят и изследват множество идеи и преживявания в екип с другите. Групите, които работят добре, притежават следните особености:

- **Членовете на групата излагат повече от една гледна точка във връзка с поставената им задача.**
- **Членовете на групата се насърчават да изследват тези различни гледни точки.**
- **Процесът на взаимодействие улеснява ученето и овладяването на знания по разглежданата тема.**

- **Процесът на взаимодействие способства за зачитането на различните гледни точки и отваря врати за нови идеи**

В ефективната КГР членовете са съгласни да съблюдают определени социални норми, чиито ценности включват равенство, уважение към хората, свобода за изследване на идеи и откритост към нови перспективи. КГР съществува в множество проявления:

Жужащи групи: Дават възможност за по-голямо участие на учениците в голямо класно събитие. Учителят може да накара учениците да се обърнат към най-близко стоящите си съседи и по двойки или тройки за няколко минути да обменят мнения относно, например, някои неща, които не разбират по дадена тема; неща, с които не са съгласни; неща, които не са били споменати и т.н. Жужащите групи дават възможност на участниците да споделят трудности, които с неохота биха споделили пред целия клас, без първоначалното задание да кажат нещо на непосредствено седящия съсед.

Кръгове: Тук учениците се събират в една безопасна, подкрепяща среда, където могат да се опознаят едни други, да формират екипа, да развият комуникационни умения, да споделят въпроси, които касаят всички (като приятелство, самота, тормоз) и да отпразнуват постижения. Кръговете осигуряват почва за развиване на активни граждански умения.

Дискусия: Тук по-голяма група ученици и техният учител или по-малка такава без постоянното присъствие на учителя, работят и споделят разбираня и идеи. Обектът на внимание може да бъде, например, стихотворение, написано от гледната точка на младеж, подложен на тормоз или статия във вестника за случай на изключително голямо насилие в училище. Дискусиите могат да подобрят разбирането на всеки един участник или могат да провокират преговори за постигане на консенсус в групата.

Разрешаване на проблеми: Тази форма на КГР обикновено е функция от обсъждането на редица възможности като средство за конструктивно взаимодействие. Често една и съща задача се поставя едновременно на множество малки групи от по трима или четирима ученици, например, изготвяне на лого за училищната политика за противодействие на тормоза или планиране на стратегии за създаване на по-приятелска среда в училище.

Творчески дейности: Тук учениците могат да работят в екипи, за да започнат издаването на списание или да снимат филм, при което един екип отговаря за проучванията, друг – за техническата поддръжка, трети – за монтажа на кадрите и т. н. Това понякога се нарича метод мозайка и тук, както и при разрешаването на проблеми, се следи редовно напредъка на

различните части на 'мозайката' и се критикува конструктивно готовия продукт.

Симулации: Тук участниците се залавят със ситуацията на група хора от реалния живот. Те могат, например, да са екип от персонала, който изготвя анализ на потребностите по проблема за насилието на игралната площадка по време на междучасие. Посредством симулации участниците имат свободата да дадат своя принос от тяхната перспектива, при все че понякога могат да имат конкретни роли и тогава симулацията се припокрива със следващата категория, ролевата игра.

Ролева игра: Тук на всеки ученик е дадена роля или гледна точка в контекста на събитие или ситуация. Ролята се превръща в маска и героите действат, съобразно тяхното разбиране за нея. Обикновено ролите се раздават, за да отразят различни гледни точки по даден въпрос или събитие, например, учениците могат да изиграят разправия на автобусната спирка и да играят ролите на агресора, подстрекателя на агресора, жертвата, наблюдателите, защитниците.

Джонсън и др. (Johnson et al, 1994a) отбелязват по-голям пренос на знания в кооперативните групи, в сравнение с тези, работещи на конкуриращи или индивидуалистични начала, а също така и по-голяма способност за разрешаване на проблеми и усвояване на нови понятия. Кандела (Candela, 2005) открива, че знанията и разбирането на учениците се повишават, когато те активно допринасят за културните практики в своите училища. Ученето в групи, ако е подходящо структурирано, насърчава задаването на въпроси, оценяването и конструктивната критика, и така води до реструктуриране на знанията в една приятелска, подкрепяща среда (Cowie, Smith, Boulton & Laver, 1994).

В този смисъл Джонсън и др. (Johnson et al, 1994a) посочват следните основни положения за успешна КГР:

Положителна взаимна зависимост

За постигане на положителна взаимна зависимост за членовете на групата е важно да усещат, че техните усилия са нужни за успеха на групата и, следователно, всеки е отговорен за общото усилие. Учителите могат да способстват за такава положителна взаимна зависимост по различни начини, чрез насърчаване открито общуване между всички в групата, чрез раздаване на конкретни задачи на всеки един и чрез установяване на ясни роли в групата, като например, писар, председател, наблюдател, медиатор. Обикновено в групата се дават разнообразни мнения относно как да се свършат нещата. Такива конфликти са конструктивни и, ако се направляват подходящо, водят до ефективно сработване между хората и улесняват развиването на социални умения. Подходът КГР предлага на учителите възможност да

обучат децата да разрешават конфликтите, когато те неизбежно се разразят в групата.

Междоличностни умения

За да е сигурно, че групата работи добре, важно е да се наблегне на такива междоличностни умения и процеси като: *ефективната комуникация, диалогът, изслушването, уважението към другите и зачитането на различията*. Ключов дълготраен резултат от КГР е да се предотврати насилието и да се прокарат ценностите на ненасилственото разрешаване на конфликта (Roland & Vaaland, 2005).

Групово оценяване

Важен компонент на КГР е възможността за разсъдливо оценяване на процеса, през който е преминала групата при изпълнение на задачата. Повечето разновидности на КГР включват анализ на резултатите или реструктуриране на групата.

Джонсън и др. (Johnson et al., 1994a) също посочват следните неща, които трябва да се имат предвид:

Членовете на групата

Важно е да се отчитат индивидуалните особености на членовете на групата, техните когнитивни и социални умения, ролята им на участници в тормоза (тормозещите и техните жертви не трябва да са в една и съща група), техните интереси, отношения и пол. Учениците трябва да се чувстват комфортно в групите си и да могат да разменят роли и отговорности.

Задачата Естеството на задачата е важно за КГР. Когато групите не са експертни, се препоръчват лесни задачи. Веднъж щом добият опит в КГР, могат да им се възлагат по-сложни задачи.

Продължителността на съществуване на групата Тази променлива величина зависи от вида избрана кооперативна група. В този смисъл, в контекста на учебната програма, някои автори подчертават колко важни са стабилните групи за развитието на основните вътрешногрупови динамични процеси, които улесняват работата. В други случаи, както е при ролевата игра, групата се формира само за да представи случка или ситуация.

По-отдавнашни изследвания на КГР разглеждаха нейната роля в подобряване на академичното учене. В по-скорошно време обаче КГР е призната като метод, който директно води до *конвivenция* и така играе ключова роля в ограничаване на насилието в училище. Множество широкомащабни европейски проекти за противодействие на насилието в училище са ползвали КГР като основно средство, например, Шефилдския проект за противодействие на тормоза в Обединеното Кралство (Cowie & Sharp, 1994); Севилският проект за противодействие на насилието в училищата (CABE) в Испания (Ortega, 1997; Ortega & Lera, 2000); Проектът Донегал в Ирландия (O'Moore & Minton, 2001; 2004) и проектът Роголанд в Норвегия (Galloway & Roland, 2004; Roland, 2000; Roland & Munthe, 1997). При тези проекти КГР е била използвана да промотира междоличностните

умения на учениците за предотвратяване на насилието в училище. Тук предлагаме един пример от проекта CABE, в който КГР е използвана в час по английски език.

КГР в час по английски в Севиля

Интервенцията на КГР продължи в период от шест месеца в три класа от департамента за чужди езици в едно основно училище в район на не особено състоятелни хора в Севиля, Испания, като част от Севилския проект за противодействие на насилието в училищата (CABE), създаден за да намали тормоза (Ortega, Fox & del Rey, 2003). Изследователският екип, в партньорство с учителите по езици, разработи подход за КГР като използва разкази, видеофилми и ролеви игри. Преди началото на интервенцията изследователите използваха Въпросник за ролята на участника (Salmivalli, Huttunen, & Lagerspetz, 1997), съдържащ скала, при която връстниците идентифицират и номинират тормозещите, жертвите и наблюдателите. През първите две седмици дейностите на КГР се въвеждаха стъпка по стъпка в програмата по английски език, с цел да се изградят у учениците междуличностни умения, да се промотира положителна взаимна зависимост, да се развие чувство за лична отговорност и да се улесни структурирането на групата. След тези две въвеждащи седмици, подходът КГР играеше главна роля в езиковото обучение, като ползваше разкази, видео и ролеви игри в качеството им на методика при изучаването на английския като чужд език. Примерите за разказвателни задачи включваха: в рамките на групата да се измисли колективен разказ (на чужд език) за момче с междуличностни проблеми в училище или разказ за квартала. В тези разкази учителите караха учениците да ползват граматиката, обяснена в урока (например, да ползват сегашно просто време, сегашно перфектно ...). Също така учениците променяха или довършваха разказ или сцена от него, за да упражнят употребата на нова информация в познат контекст, или употребата на познатата информация в нов контекст. Разказите и сцените бяха взети от писмени източници, снимки, рисунки, анимационни филми, речеви източници и др. Ролевите игри се въвеждаха по различни начини. Например, групите съставяха разкази и диалози за междуличностните отношения между връстниците, с различни главни герои, които разкази и диалози после се драматизираха в класната стая.

В края на интервенцията учениците попълваха Въпросника за ролята на участника отново, а също така и тест, касаещ мненията им относно фактори като: климатът в класа преди и след интервенцията; академичното съдържание на уроците; ефективността на разказвателния и ролевия метод; развитието на комуникацията и езиковите умения; наличието на тормоз по време на часовете. 64% от

учениците докладваха, че ученето в кооперативна група е спомогнало за подобряване социалния климат в класа. Също така те докладваха, че уроците са им харесали и че са усетили, че са усвоили материала по-ефективно и с по-голямо удоволствие. Подходът КГР бе специално оценен от онези ученици, които бяха номинирани от връстниците си за жертви на тормоза и от онези, които не бяха нито тормозещи, нито жертви. Само 13% заявиха, че КГР пряко е намалила проявите на тормоз, при което обаче те предполагат, че КГР има по-положително въздействие върху подобряване на междуличностните отношения, отколкото върху действителното намаляване на тормоза. Фактът, че децата, номинирани от връстниците си за тормозещи, бяха по-малко ентузиазирани от метода, сочи че те го считат за предизвикателство към тяхната сила и това, че са се съпротивили на демократичните ценности, присъщи на КГР.

Отговорности на фасилитаторите на тази част

Вашите задачи за тази част са :

- да изпратите до всички участници информация относно кога и къде ще се проведе сесията и подробности за предварителна подготовка по темата
- да се запознаете с текста на частта и бележките на фасилитатора
- да планирате сесията така, че да се съобразите с нуждите на участниците
- да осигурите копирането или подготовката на всички необходими материали или помощни средства
- да ръководите сесията и всички упражнения

Последователност на упражненията за част Д2

Тази част представлява еднодневно обучение от пет часа плюс междучасията.

Първо упражнение: Сформиране на групите (10 минути)

Цел

- Научаване на техники за формиране на групи
- Осигуряване възможност участниците да работят поне с няколко души, които още не познават

Материали

Не са необходими

Начин на действие

Фасилитаторът започва с първия човек вляво от него. На този човек му се дава номер 1; следващият е номер 2, по-следващият 3, а след него 4. После следващият е номер 1, след него 2 и така нататък, докато всички в класа имат номера от 1 до 4. Тогава фасилитаторът кара всички с номер 1 да сформират група, всички с номер 2 да сформират друга група и всички с номер 3 и номер 4 да направят същото. При семинар с 28 души, резултатът ще е 7 групи с по 4 души. (Естествено, номерата трябва да бъдат съобразени с размера на групата). Фасилитаторът кара хората по желание да споделят как се чувстват в новите си групи.

Анализ на резултата

Струва си да се изтъкне, че причината за произволното поставяне на хората в групи е да им се даде възможност да започнат да работят заедно с други хора, които не са задължително техни близки приятели или колеги. Изтъква се също, че през деня ще има възможности за размисъл относно процеса на опознаване на членовете на групата и относно процеса на справяне с конфликти, ако/когато те възникнат. Ако се дискутират принципите в основата на КГР в цялата група по този начин, вероятно ще се установи, че някои хора са по-отзивчиви от други, а някои си мълчат. Това може да се изтъкне без да се дават преценки, като се заяви, че едно от нещата, което се надяват всеки да разбере през този ден е върху кои умения е нужно да работи.

Второ упражнение: Опознаване на хората в групата (20 минути)

Цел

- Да започнат да се чувстват по-уютно в групата като общуват целенасочено един с друг
- Да разберат собственото ниво на умение да задават въпроси на някого друго, да говорят за себе си и да слушат

Материали

Пет въпроса, изготвени от фасилитатора

Начин на действие

Дайте на групата пет въпроса, които да зададат на партньора (човека до тях). Въпросите трябва да са свързани с факти, но могат да бъдат също забавни или необичайни. Те не трябва да са лични или неудобни. Всеки участник разполага с кратко време (3-5 мин.) за това. После всички трябва да се върнат в голямата група и да представят пред групата партньора си въз основа на събраната от него информация.

Анализ на резултата

Това се прави в голямата група. Без да посочвате отделни хора, струва си да се отбележи, че при представяне на партньора си някои са се отклонили от точно подадената информация. Изглежда някои са слушали внимателно и са я запомнили, докато други не са го направили. Ако обсъждате това в групата, вероятно ще откриете, че някои хора са говорили повече от отреденото им време. Това може да се спомене без да давате преценки като кажете, че се надявате всеки да разбере върху кои умения трябва да поработи.

Трето упражнение: Перспективи пред КГР (20 минути)

Цел

- Да започнат да се чувстват по-уютно в малка група, като общуват целенасочено един с друг
- Да разберат собственото ниво на умение при обсъждане на идеи и споделянето им с другите
- Да се накарат всички да говорят в малката група, дори и тези, които обикновено биха се въздържали от това

Материали

Помощно средство 1: *Пример за кръг на качеството*
Флипчарт и писалки

Начин на действие

Участниците отново се събират по четирима. Всяка група получава копие от Помощно средство 1: *Пример за кръг на качеството*, което те четат наум няколко минути. После групите дискутират това, което ги е заинтересувало или обезпокоило от прочетеното, или това, което отразява работата в техните училища. Групата решава да направи две или три забележки, които после да докладва пред всички. Фасилитаторът свиква отново голямата група с всички участници. Всяка малка група предлага своите две или три забележки. Те могат да се обсъдят накратко. Цялата група има възможност да обсъди всички важни неща, възникнали при докладванията. Фасилитаторът обобщава възникналите ключови въпроси на флипчарт.

Анализ на резултата

Фасилитаторът кара участниците да споделят с групата породилите се във връзка с упражнението чувства. Имало ли е положителни преживявания за приветстване? Имало ли е някакви конфликти в групите? Как малките групи са стигнали до консенсус относно ключовите въпроси, които да докладват на голямата група?

Четвърто упражнение: Планиране на КГР (150 минути)

Цел

- Изследване на различните разновидности на КГР
- Придобиване на непосредствен опит при практикуване на КГР и размишления върху груповия процес
- Придобиване на опит относно това как групата се справя с множество мнения по даден въпрос

Материали

Помощно средство 2: *Учебен пример със Соня*

Начин на действие

Дайте на всяка група Помощно средство 2: *Учебен пример със Соня*. Участниците се събират в същите четворки. Като използва Помощно средство 2 за отправна точка, всяка група трябва да избере метод на КГР (например, дискусии; ролеви игри; кръгове на качеството; кръгове) и да разработи план за упражнение в клас, който после да представи на голямата група. Изискайте пълния набор от методи на КГР да бъде представен. Всяка група се помолва да демонстрира своя метод на КГР в действие (напр. в реален кръг на качеството, в кръгове, в ролева игра и др.) Дайте 40 минути за подготовка. Фасилитаторът раздава на всяка група флипчарт и писалки да напишат плана си във формата на бележки или да го представят графично. По време на работата фасилитаторът трябва да се движи сред групите, да слуша разговорите и дебатите и където е уместно, да задава въпроси или да насочва дебата към целта на задачата. Всяка група по ред представя изготвения план на общата сесия. В този момент няма критики или коментари. Това ще стане по време на анализа на резултатите. Дайте 80 минути за презентациите.

Анализ на резултата

Това е най-важната част от цялото упражнение, тъй като се дава възможност на класа и на фасилитатора да изследват употребата на КГР при намаляване на насилието от позицията на хора, които току-що са били ангажирани в процеса. Дайте 30 минути за анализа. Въпроси в помощ на една общополезна дискусия могат да бъдат:

Начални въпроси, изследващи разновидностите, които КГР може да има. *“Кои са общите елементи на вашите предложения?”* и *“Открихте ли различия в начина, по който всяка група състави упражнението?”*

След това въпросите могат да се фокусират върху процесите на взаимодействие и конфликти в групата. *“Как групите постигнаха консенсус в изготвянето на груповото предложение?”* и *“Имаше ли разногласия в групите?”* и *“Ако да, как бяха разрешени? Как се чувстваха членовете на групата по време на този процес?”*

И накрая трябва да има въпроси относно естеството и целите на КГР. “Какво представлява КГР и колко полезна може да бъде при намаляване и предотвратяване на насилието?” и “В кои аспекти според вас е необходимо да се развие ефективното кооперативно групово учене за предотвратяване на насилието в училище?” Фасилитаторът трябва да насърчи цялата група да помисли относно това как да комбинира подхода КГР с други възможни инициативи в техните училища, за да се разработи кохерентен общоучилищен подход.

References

- Bossert, S. T. (1988). Cooperative activities in the classroom. *Review of Research on Education*, 15, 225-252.
- Candela, A. (2005). Students' participation as co-authoring of school institutional practices. *Culture Psychology*, 11, 321-337.
- Cowie, H., & Sharp S. (1994). Tackling bullying through the curriculum. In P. K. Smith & S. Sharp (Eds.), *School bullying: Insights and perspectives* (pp. 41-78). London: Routledge.
- Cowie, H., Smith, P. K., Boulton, M. J., & Laver, R. (1994). *Co-operation in the multi-ethnic classroom*. London: David Fulton.
- Ertesvåg, S. K. (2003). Utvikiling av sosial kompetanse. (Developing social competence), *Spesialpedagogikk*, 2, 1-3.
- Galloway, D., & Roland, E. (2004). Is the direct approach to reducing bullying always the best? In P. K. Smith, D. Pepler, & K. Rigby (Eds.), *Bullying in schools: How successful can interventions be?* (pp.37-53). Cambridge: Cambridge University Press.
- Johnson, D. W., Johnson, R. T., & Holubec, E. J. (1994a). *Cooperative learning in the classroom*. Alexandria, VA: Association for Supervision and Curriculum Development.
- Johnson, D. W., Johnson, R. T., & Holubec, E. J. (1994b). *The new circles of learning: Cooperation in the classroom and school*. Alexandria, VA: Association for Supervision and Curriculum Development.
- O'Moore, A. M., & Minton, S. J. (2001). Tackling violence in schools: A Report from Ireland. In P. K. Smith. (Ed.), *Violence in schools: The response in Europe* (pp. 282-297). London: RoutledgeFalmer.
- O'Moore, A. M., & Minton, S. J. (2004). Ireland: The Donegal Primary Schools' anti-bullying project. In P. K. Smith, D. Pepler, & K. Rigby (Eds.), *Bullying in schools: How successful can interventions be?* (pp. 275-287). Cambridge: Cambridge University Press.
- Ortega, R. (1997). El proyecto Sevilla Anti-violencia Escolar. Un modelo de intervención preventiva contra los malos tratos entre iguales. *Revista de Educación*, 313, 143-158.
- Ortega, R., & del Rey, R. (2004). *Construir la convivencia*. Barcelona: Edebé
- Ortega, R., & Lera, M. J. (2000). The Seville Anti-bullying in school Project. *Aggressive Behavior*, 26, 113-123.

- Ortega, R., Fox, T., & del Rey, R. (2003). Working in cooperative groups to destabilize the school's violence roles. Paper presented at *Xth Biennial Conference EARLI*, Padova, 26-30 August, 2003.
- Roland, E. (2000). Bullying in schools: Three national innovations in Norwegian schools in 15 years. *Aggressive Behavior*, 26(1), 135-143.
- Roland, E., & Munthe, E. (1997). The 1996 Norwegian program for preventing and managing bullying in schools. *Irish Journal of Psychology*, 18, 233-247.
- Roland, E., & Vaaland. (2005). Zero: Teachers' guide to the Zero Anti-Bullying Programme, [web version]. Retrieved February 8, 2006, from [http://www.uis.no/COMMON/WEBCENTER/files.nsf/Lookup/Zero%2DTeachers%20Guide%20to%20the%20Zero%20Anti%2DBullying%20Programme/\\$file/Zero%2DTeachers%20Guide%20to%20the%20Zero%20Anti%2DBullying%20Programme.doc](http://www.uis.no/COMMON/WEBCENTER/files.nsf/Lookup/Zero%2DTeachers%20Guide%20to%20the%20Zero%20Anti%2DBullying%20Programme/$file/Zero%2DTeachers%20Guide%20to%20the%20Zero%20Anti%2DBullying%20Programme.doc)
- Salmivalli, C., Huttunen, A., & Lagerspetz, K. M. J. (1997). Peer networks and bullying in school. *Scandinavian Journal of Psychology*, 38, 305-312.
- Slavin, R. E. (1995). *Cooperative learning: Theory, research, and practice* (2nd ed.). Massachusetts: Allyn & Bacon.

Further reading and additional resources

Books

- Sharan, S. (1999). *Handbook of cooperative learning methods*. Westport : Praeger.

Websites

- Co-operative Learning Center, University of Minnesota <http://www.clcrc.com>
- Group Investigation <http://www.ilt.columbia.edu/K12>
- The Jigsaw Method <http://www.jigsaw.org/index.html>
- Student Teams Achievement Divisions (S.T.A.D.) <http://www.csos.jhu.edu>
- Teams of instruction curriculum <http://www.successforall.net/>
- Kagan: Cooperative Learning Structures <http://www.kagancooplearn.com/>
- Cohen. Complex Instruction <http://www.stanford.edu/group/pci>
- Web-sites on bullying and cooperative group work from Norway
- http://home.no.net/publisser/digital/8_2_collaborate.htm
- <http://www.nifustep.no/layout/set/print/content/download/1000/9797/file/rapport32003.pdf>
- http://www.skoleporten.net/g-grl_samarbeid.htm

<http://www-bib.hive.no/tekster/hveskrift/rapport/1998-1/rapp9801-07.html>

Training Manuals

Bliss, T., & Tetley, J. (2006). *Circle time*. Bristol: Lucky Duck Publishing.

Hopkins, B. (2004). *Just schools: A whole school approach to restorative justice*. London: Jessica Kingsley.

Evaluation studies of CGW

Cowie, H., Smith, P. K., Boulton, M. J., & Laver, R. (1994). *Co-operation in the multi-ethnic classroom*. London: David Fulton.

Ortega, R., del Rey, R., & Mora-Merchán, J. A. (2004). SAVE model: An anti-bullying intervention in Spain. In P. K. Smith, D. Pepler, & K. Rigby (Eds.), *Bullying in schools: How successful can interventions be?* (pp. 167-185). Cambridge: Cambridge University Press.

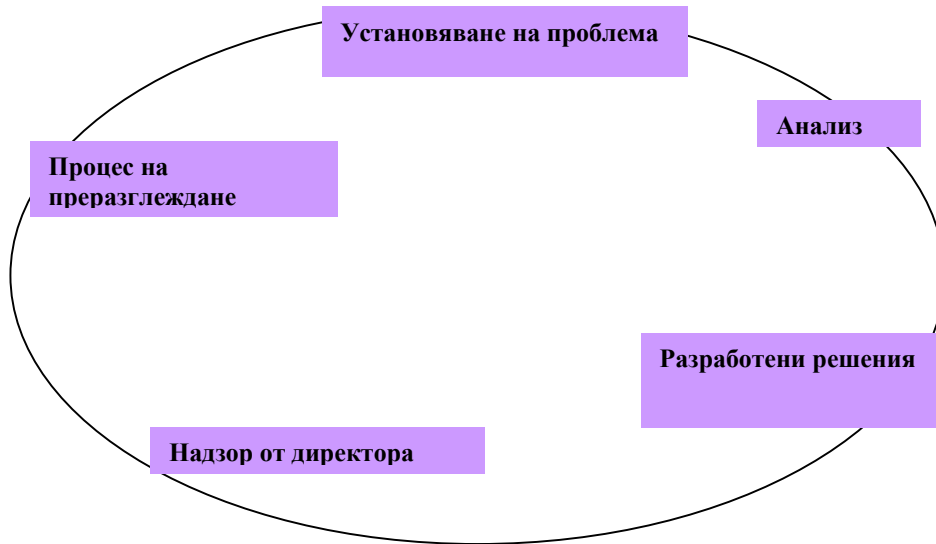
Помощно средство 1: Пример за кръг на качеството

В едно основно училище група учители разработват кръгове на качеството като форма на КГР, за да анализират училищните проблеми сред учениците.

Джон е делегатът на своя клас. Той усеща, че учениците имат много проблеми с учителите и училищният климат не е много добър. Той моли учителите да организират кръг на качеството в неговия клас. Веднага щом се формира Кръга на качеството, започва следният процес: (както е адаптирано от Cowie & Sharp, 1994)

1. **Установяване на проблема:** Групата обсъжда чувствата, които учениците изпитват в училище. Стига до заключението, че някои ученици се държат зле със съучениците си и никой не казва нищо. И така, те установяват проблем с дисциплината.
2. **Анализ на проблема:** Като използват диаграмата „защо-защо“, учениците анализират причините за техния проблем и заключават, че главните причини са липсата на достатъчно правила в училище, а също и това, че санкциите са различни, в зависимост от учителите.
3. **Търсене на решения на проблема:** Като използват диаграмата “как-как”, учениците се опитват да намерят някои решения. Специфичното тук е, че те смятат, че с наличието на ясна система от правила с включени санкции учениците биха могли да бъдат по-съзнателни относно нещата, които не бива да правят. Те предлагат с помощта на учителите във всеки клас да изработят система от правила.
4. **Представяне на решенията на директора:** Решенията, предложени от Кръга на качеството се представят на директора за осъществяване на практика.

5. **Преразглеждане:** След осъществяването на решенията, следва тяхното преразглеждане, което може да даде начало на нов процес. С помощта на диаграмата процесът може да се представи по следния начин:

За повече информация относно организиране Кръг на качеството вижте Cowie and Sharp, 1994.

Помощно средство 2: Учебен пример със Соня

“Когато се върнах от тоалетната, не можех да повярвам на очите си: чантата ми беше отворена и в нея нямаше нищо; само работната тетрадка по чужд език, която бяха намачкали и скъсали. Учебниците ми бяха по целия под. Несесерът с моливите ми, без моливи, беше в кошчето за боклук. Подхвърляха във въздуха кутията с опакования ми обяд и един от тях направо ми ядеше сандвичите. Не знаех какво да правя, нищо не ми идваше наум. Не знаех на кого да кажа... Просто исках да плача, да се махна от там и никога вече да не се върна в училище.”

Сега, за няколко минути помислете сами как бихте могли да използвате тази история като отправна точка за урок за КГР за тормоза и как ще се справите с него. Ще бъдете помолени да споделите идеите си с други членове на групата.